

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויצא

(חלק טו — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויצא ג

גו"י, לפי שבאמצעות דרך זו דוקא⁴ יוכל הנדר להתקיים⁵.

ב. ויובן בהקדם ב' הפירושים שמצינו לגבי התנאי והנדר הנ"ל: דעת רש"י⁶, ש"והי' ה' לי לאלקים" ("שלא ימצא פסול בזרע") הוא חלק (וסיום) התנאי, והתחלת פרטי הנדר היא בפסוק הב' – "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה גו"י"; ואילו הרמב"ן מפרש ד"והי' ה' לי לאלקים" הוא (לא המשך התנאי, "כדברי רש"י", כי אם) תחילת הנדר, וסיום התנאי הוא בתיבות "ושבתי בשלום אל בית אבי".

והנה לשיטת הרמב"ן צריך להבין: אם נאמר ש"והי' ה' לי לאלקים" הוא תחילת הנדר, אזי חלוקת הפסוקים צריכה להיות בהתאם לזה, שהתיבות "והי' ה' לי לאלקים" יהיו (לא בסיום הפסוק "ושבתי בשלום גו"י" דקאי בתנאי, אלא) בהתחלת הפסוק "והאבן הזאת גו"י העוסק בנדר?

[ובפרט, שהשייכות (לשיטתו) דענין "והי' ה' לי לאלקים" לזה ש"האבן הזאת גו"י יהי' בית אלקים" אינה רק בכך ששניהם פרטים בנדר, אלא יתר על כן – הם באים כהמשך לזה לזה

4* ע"ד (ולא ממש) ב" הרמב"ם ה' תשובה פ"ט (הקדמתו לפ' חלק).

5 ראה כלי יקר (שם, כא בסופו): כ"א לא ישמרו מן ד' ראשי עבירות אלו אז לא יהי' בית אלקים כי יחרב בעבורם.

6 וכן הוא לפי המדרש (ב"ר פ"ע, ד) ורשב"ם.

7 ועד"ו ברד"ק. ספורנו. כלי יקר.

א. על הפסוקים¹ "וידר יעקב נדר לאמר אם יהי' אלקים עמדי גו"י והי' ה' לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים גו"י", הקשו המפרשים²: איך יתכן שתלה יעקב קיום המעשים הטובים (והאבן הזאת גו"י עשר אעשרנו לך) בתנאי, "אם יהי' אלקים עמדי גו"י"? וכי עבד יעקב את הקב"ה, ח"ו, רק למען שכר ותועלת – על מנת לקבל פרס?³

וקושי זה גופא מכריחנו לומר³, שבזה שתלה יעקב את הנדר בתנאי לא היתה כוונתו לומר שמטרתו היא קבלת עניני התנאי, ולשם כך נדר לעשות מעשים טובים, כי אם להיפך: מטרתו היתה קיום הנדר⁴, אלא שתלה את הנדר בתנאי "אם יהי' אלקים עמדי

1 פרשתנו כה, כ ואילך.

2 פענת רזא וריב"א פרשתנו שם, כב. אברבנאל ריש פרשתנו (קושיא הה). עקידה שער כה (קושיא הב'). אלשיך פרשתנו כה, כ (קושיא הו'). וראה רא"ם לפרש"י שם, כא. דברי דוד שם כב. ועוד.

3 ע"ד הפשט בפרש"י – ראה דברי דוד ומשכיל לדוד שם כב (ועוד). שהנדר הי' לעשות מה שאינו מחוייב. אבל ביאור זה אינו מספיק כי מובן שאצל יעקב אבינו – שהאבות ה"ה המרכבה (ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה תניא פכ"ג) – גם העבודה דענינים אלו (לפנים משורת הדין "פולחן דנדבה" וכיו"ב) הייתה שלא ע"מ לקבל פרס, ובמילא – בלי שום תנאי.

4 להעיר מרמב"ן שם, כ: ויתכן עוד ע"ד הפשט כו. רבותינו בעה"ת שם. ועוד.

ותוכנם תחא הוא, ובלשון הרמב"ן: „אעבוד ה' המיוחד . . במקום האבן הזאת שתהי' לי לבית אלקים”.

ועל כרחק צריך לומר גם לשיטת הרמב"ן, אשר „והי' ה' לי לאלקים” (אף שהוא חלק מן הנדר עצמו, מכל מקום הריהו) קשור, בפרט מסוים, לתנאי ד„ושבתי בשלום” יותר מאשר להמשך הנדר „והאבן הזאת גוי”, ולכן נזכרו שניהם („והי' גוי” וכן „ושבתי גוי”) בפסוק אחד.

ג. כשם שהנדר נתחלק בכתוב לב' פסוקים „והי' ה' לי לאלקים”, „והאבן הזאת גוי” כיון שנכללו בו ב' סוגים – עד”ז הוא גם בנוגע לתנאים שקבע יעקב, שאף הם נחלקים לב' פסוקים – (א) „אם יהי' אלקים עמדי גוי ושמרני גוי ונתן גוי ובגד ללבוש”, (ב) „ושבתי בשלום אל בית אבי” (ולשיטת רש”י, אף סיום הפסוק „והי' ה' לי לאלקים”) – מפני שיש בהם ב' סוגים.

וענין זה מודגש גם בלשון הכתוב: הפסוק הא' קאי בדברים שיעשה הקב”ה – „יהי' אלקים עמדי ושמרני גוי ונתן לי גוי”, משא”כ בפסוק הב' הלשון היא „ושבתי גוי” (ולא „והשיבני גוי” וכיו”ב)⁸, שמשמעו כאילו תתקיים ההשבה מאלי”.

ד. ונקודת הביאור בכל זה:

„ירידת” יעקב אבינו – יציאתו מבאר שבע (ארץ ישראל) לחוץ לארץ, ובפרט לחרן (חרון אף של מקום

(בעולם)¹⁰), היתה לצורך עלי. ובעלי” זו ישנם ג' ענינים:

(א) עי”ז שאף בהיותו בחרן ובבית לבן לא הושפע יעקב מהם ויצא משם „שלם מן החטא”¹¹ – נתעלה לדרגה נעלית יותר מכפי שהי' קודם הירידה.

[ועי”ד (ולא ממש¹²) המעלה דבעל תשובה על צדיק – „מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו” – שזהו מפני שבעל תשובה „טעם” את „טעם החטא”, ובכל זאת „פירש ממנו וכבש יצרו”¹³].

(ב) דוקא שם קיים יעקב את הציווי „פרו ורבו גוי וכבשוה” – „קח לך משם אשה גוי ויפרך גוי”¹⁴, ובאופן דמטתו שלימה¹⁵.

(ג) בלשון החסידות – עי” עבודתו בצאן לבן, במשך עשרים שנה¹⁶, בירר והעלה¹⁷ את ניצוצות הקדושה שהיו בצאן לבן; ועי”ז נפעל בו עילוי, עד לאופן של „ויפרוץ האיש מאד מאד”¹⁸.

(10) פרש”י ס”פ נח.

(11) לשון רש”י בפסוק זה. וראה רש”י וישלח לב, ה.

(12) בדומה יותר – ראה פ”ו משמונה פרקים להרמב”ם.

(13) רמב”ם הלכות תשובה פ”ז ה”ד.

(14) תולדות כח, ב”ג.

(15) ויקר’ פל”ו, ה. וראה פסחים נו, א. ספרי דברים ו, ד. ועוד.

(16) וגם לאחר זה בדרכו מחרן לא”י – ראה תורת הה”מ (הובא באור המאיר) במה שרדף לבן אחר יעקב (נתבאר באוה”ת פרשתנו תתסט, א ואילך).

(17) כמרומו גם בנגלה (בתשב”כ); „ויקם שדה עפרון (ח”ש כג, יז ובדח”ל עה”פ. פרש”י שם).

(18) פרשתנו ל, מג. וראה תו”א כג, ג. ועוד.

ג) ע"י העבודה למטה בדברים גשמיים פועלת הנשמה שהעולם יהי לדירה לו ית' – "דירה בתחתונים", ועי"ז היא מתעלית לדרגא נעלית הרבה יותר מכפי שהיתה קודם לזה²³.

ובענין זה, שהעולם ("תחתונים") נעשה דירה לו ית' (ובעליית הנשמה הבאה עי"ז), ישנו יתרון (בפרט אחד) בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"²⁴ ו"בכל דרכיך דעהו"²⁵ על פני העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות, כי עי"ז שגם עניני הרשות של האדם ("מעשיך" ו"דרכיך") הם "לשם שמים" ובאופן של "דעהו", נעשית הדירה לו ית' גם ב"תחתונים" ממש²⁶.

ו. ויש לומר, שיתרון העבודה בעניני הרשות על פני העבודה בתורה ובמצוות קיים גם בנוגע לעילוי הא' (התעלות הנשמה למעלת בעל תשובה)^{26*}:

כשאדם מקיים מצוה, הנה אפילו כאשר עליו להתגבר לשם כך על היצר הרע המפריעו מלקיימה,

מכל מקום, כיון שלאחר שכופה את עצמו על מנת לקיים המצוה אזי "תשש

ה. "מעשה אבות – סימן לבנים". ומובן שענין "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" ישנו בעבודת כאו"א, וכמבואר באור החיים¹⁹, שפסוק זה מרמז לכללות ירידת הנשמה למטה (וכן לירידת בני ישראל לגלות²⁰), שהיא ירידה צורך עלי' – ובזה ישנם ג' הענינים הנ"ל (ועי"ד הענינים שבעליית יעקב)²¹:

א) בהיות הנשמה למעלה הרי היא בכחית צדיק; וכאשר היא יורדת למטה ו"מתלבשת" בגוף ובנפש הבהמית המעלימים ומסתירים על אלקות, ומכל מקום היא עוסקת בעבודתה בתורה ובמצוות – הרי היא מתעלית למעלת (והרוח תשוב אל האלקים^{21*} –) בעל תשובה²².

ב) בירידתה למטה מקיימת הנשמה את הציווי "פרו ורבו גו'" (ותורה ומצוות בכלל).

19) פרשתנו כה, יד. הובא ונתבאר בקיצורים והערות לתניא ע' נז. ד"ה ויצא תר"ל.

20) ראה זהר ריש פרשתנו קמז, א: אוקי האי קרא בגלותא. שם כג, ב (הובא באוה"ת פרשתנו תתנד, א). ב"ר פס"ח, יג. ובשלה"ת פרשתנו רצב, ב: ענין ויצא יעקב רומז ג"כ לגלות. ע"ש.

21) ראה גם ד"ה ויצא שם, שמבאר ב' ענינים בירידה צורך עלי'. אלא שב' הענינים שבד"ה ויצא שם, הם: העלי' דנפשה"א למעלה משרשה ע"י בירור הגוף ונפשה"ב – שהוא (בכללות) ענין הב' שבפנים; ו"להמשיך דירה בתחתונים כו' כי נתאוו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" – שהכוונה בפשטות ב"עלי" זו היא (לא להעלי' שנעשית בהנשמה, כי אם) למעלת הענין ד"דירה בתחתונים" גופא, או: להעלאת התחתונים ע"ד הלשון בתניא ספלא"א (מ, ב) "ירידה זו היא צורך עלי' להעלות לה' כל נפש החיונית כו'".

21*) ראה לקו"ת ר"פ האזינו.
22) לקו"ת בלק עג, סע"א. ד"ה ומעין תש"ו (וראה שם ספ"ג). ועוד.

23) ובזה גופא יש שני ענינים: מצד הענין דבירור העולם גופא (כדלקמן ס"ח), ומצד השלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה (כדלקמן ס"ט). וראה לקמן הערה 44.

24) אבות פ"ב מ"ב.

25) משלי ג, ו. וטושו"ע או"ח סרל"א.

26) ראה לקו"ת ש"ח ע' 108 ואילך. וש"נ.

26*) להעיר מהמבואר בכ"מ (ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ז בסופו. וראה גם לקו"ת שה"ש מד, סע"ד) שיושבי אהל ובעלי עסקים הם דוגמת צדיקים ובעלי תשובה.

זה אפילו לאחרי החטא עדיין יש ביכלתו³¹ לשוב בתשובה.³²

ועד"ז הוא גם בנוגע לענין ה"תשובה" שבעבודת הנשמה בירידתה למטה, שבו בא לידי ביטוי תוקף התקשרות הנשמה עם הקב"ה, עד שגם כאשר היא מלוכשת בגוף ונפש בהמית (ויצר הרע), הרי היא קשורה להקב"ה ע"י עבודת ה'.

ועפ"ז מובן העילוי ד"תשובה" שמשגי האדם ע"י העבודה בעניני הרשות לשם שמים, על פני ה"תשובה" שישנה בעבודה בתורה ומצוות:

בעבודה דתורה ומצוות בא לידי ביטוי תוקף ההתקשרות של הנשמה בזה, שגם בהיותה בגוף ונפש הבהמית בכחה להתגבר עליהם ו"לצאת" מהם, תשש יצרו; אבל ע"י העבודה ד"לשם שמים" וכו' גם בעניני הרשות, מתגלה אשר התקשרותה היא אפילו בענינים שבהם נרגש רצונה של הנפש הבהמית.

ח. אמנם, אעפ"כ, גם עילוי זה של הנשמה – העילוי דתשובה שע"י עשיית עניני הרשות לשם שמים וכו' – אינו כיתרון העילוי (ענין הג' דלעיל סעיף ה') הנפעל ע"י שהנשמה עושה את העולם לדירה לו ית'³³.

יצרו²⁷, ומתגלה רצונו האמיתי – אשר כל תמצא מישאל (כפנימיותו) רוצה הוא לעשות כל המצוות²⁸ – נמצא, שבקיום המצוה גופא אין מקום ליצר הרע כלל, וא"כ, קיום המצוה אינו בבחי' בעל תשובה, אלא בבחינת צדיק.

משא"כ בעבודת, כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", כיון שהתעסקותו בעניני הרשות באה מתאוותו הטבעית להם מצד הגוף וקיומו וחיותו²⁹, מצד נפשו הבהמית³⁰ [ומטעם זה נקראים מעשים אלו בשם "מעשיך" ו"דרכיך", גם כאשר הם נעשים "לשם שמים" ובאופן של "דעהו" – הרי בשעה שהוא עוסק בעניני הרשות לשם שמים או באופן של "דעהו", אזי העשי' עצמה היא באופן של "בעל תשובה".

ז. וביאור העילוי ד"תשובה" שמשגי האדם ע"י העבודה ד"וכל מעשיך כו'" ו"בכל דרכיך כו'" על פני ה"תשובה" שע"י "כבישת היצר" שישנה גם בעבודת התורה והמצוות – בפרטיות יותר:

מהמעלות שבעבודת התשובה (כפשוטה) – שע"י התשובה מתגלה תוקף ההתקשרות שבין איש ישראל להקב"ה, שאין התקשרות זו מתבטלת ח"ו אפילו ע"י החטא, ואשר מפני

(31) ויתירה מזו, "שבדאי סופו לעשות תשובה" (תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סוס"ג).

(32) ראה לקו"ש ח"ה ע' 249 הערה 59 (ענין הא').

(33) וענין זה יש גם בבע"ת בתשובה כפשוטה, אשר [נוסף על העילוי שמצד האדם, זה שגם לאחרי החטא הוא שב לה' (כנ"ל סעיף ז), הנה] ע"י שמהפך הדוונות לזכיות (יומא פו, ב) מתוסף בו גם עילוי הבא מצד "זכיות" אלו (לקו"ת אחרי כו, ג. דרמ"צ קצא, סע"א).

(27) במכש"כ ממ"ש הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) ענין זה אפילו כשאחרים כופין אותו.

(28) רמב"ם שם.

(29) ראה תניא רפ"ז.

(30) ראה לקו"ש ח"ב ע' 334 ובהערות שם.

ומהביאורים בזה:

כיון שענין זה (שהם נעשים כלים לאלקות) אינו בא מצד „מציאותם” ו„טבעם” של עניני העולם [דאדברה: מציאות ה„עולם” (מלשון העולם³⁶) מעלימה ומסתירה על אלקות], אלא מצד הקב”ה, הרי מאחר של„אחדותו” אין כל הגבלות יכול גם ה„עולם” להיות דירה לו ית³⁷.

התקשרות הנשמה להקב”ה קשורה ל„מציאותה” ו„טבעה”. ולכן, אף שטבע ההתקשרות הוא בתוקף (ועומד בשלימותו גם כשהנשמה „מלוכשת” בנפש הבהמית), מכל מקום, כיון שזהו ה„טבע” דה„מציאות” שלה, ישנה בזה הגבלה³⁴.

ולפיכך, עי”ז שהנשמה עושה את העולם לדירה לו ית’ ומבטאת בכך את ענין הבלי-גבול דאחדותו של הקב”ה, נעשית גם התקשרותה לה’ (לא רק כפי שהיא מצד „מציאותה”, אלא) כפי שהיא מצד אחדותו של הקב”ה הבלתי מוגבל³⁸.

משא”כ³⁵ עי”ז שהנשמה פועלת על עניני העולם שיהיו כלים לאלקות, הנה

ולהעיר מד”ה פדה בשלום תש”ט פ”א, שהצדיקים עבודתם היא לעצמם וענין התשובה הוא „לפעול גם בדבר שחוץ להם”. וזהו”ע העלי דהנשמה ע”י ירידתה למטה, שהיא „נעשית בכח” בעת” . . להאיר את העולם”. אלא שמלשון זה משמע שהעילוי בתשובה שנעשה בהנשמה ע”י ירידתה למטה הוא (לא העלי” של הנשמה) באה ע”י שמאירה את העולם, כ”א הענין ד„להאיר את העולם” גופא. וראה לקמן ס”ט ובהערה 44.

ט. אמנם, עליות אלו, שאליהן מגיעה הנשמה ע”י ירידתה למטה, עדיין אינן תכלית ירידתה לעולם. דכיון ש„כל מה שברא הקב”ה (בעולמו) לא בראו אלא לכבודו”³⁹ — ו„אני נבראתי לשמש את קוניי”⁴⁰ — מובן, שתכלית המכוון ד(בריאת האדם ו)ירידת הנשמה למטה (אינה לשם התעלות הנשמה, אלא) היא כדי למלא את הכוונה העליונה⁴¹.

34 ראה ד”ה תניא ו”ד תרצ”ו (סה”מ קונט” ח”ב שצד, א), דזה ש„נשמת האדם . . חפצה וחשקה בטבעה . . ולדבקה בשרשה ומקורה” (תניא פ”ט) — אף שרצון זה אינו בשביל עצמה, שהרי כשתדבק בשרשה „תהי’ אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי” (תניא שם), מ”מ — מכיון שרצון זה הוא מצד טבעה, לכן ע”י רצון זה „אינו מתבטל מטבעו וכ”ש שאינו נאכד צורתו העצמי”.

ושם (וראה עי”ז ד”ה וכל העם תרע”ח. ד”ה לריח שמניך תש”ו פ”ו), שעי”ש שנה”א פועלת בירור דנה”ב עד שגם הנה”ב מתעוררת ברצוא לאלקות, מכיון שבנה”ב הרצוא לאלקות הוא היפך טבעה, הנה „זה פועל בהנפש האלקית דגם הוא מתבטל מטבעו”. ושם (ע”ב) שעי”ז נעשה בה ה„יציאה מגדר הכלים והגבלה לגמרי”.

35 ובדוגמת המבואר בד”ה לריח שמניך שם מעלת העלי” דנה”א שנעשה בה ע”י שפועלת בירור דנה”ב (שגם הנה”ב תתעורר ברצוא לאלקות) על העלי” שנעשה בה ע”י שמתגברת על נה”ב.

36 לקו”ת שלח לו, ד.

37 ראה לקו”ש ח”ב ע’ 75 ובהערות שם.

38 ובדוגמת העלי” בנה”א שנעשה ע”י בירור נה”ב (ראה לעיל הערה 34).

אלא שגם העילוי שנעשה ע”י בירור נה”ב — מכיון שנה”ב יש לה שייכות לנה”א (ראה סה”מ קונטרסים ח”א רסו, סע”ב ואילך) — לכן, החידוש ובמילא גם העילוי שנעשה עי”ז אינו כהחידוש והעילוי שעי”ש בירור עניני העולם.

39 אבות ספ”ו.

40 משנה סוף קידושין.

41 לקו”ת ראה כח, ד.

י. והביאור בזה (בקצרה עכ"פ):

בענין „דירה לו ית' בתחתונים” ידוע⁴⁷, אשר דוקא ה„תחתונים” נעשים דירה לו ית' – לעצמותו. דב„עליונים” מאירים רק „גילויים”, ואילו ה„תחתונים” נעשים דירה לעצמותו ית'.

וענין זה, שעצמותו ית' „נמצא” דוקא למטה, הוא מפני שדוקא בעולם הזה ישנו הביטול באופן של „אין עוד”, ודלא כבעולמות העליונים, שבהם הביטול הוא באופן של „כלא”⁴⁸.

וכיון שהכוונה היא שתיעשה הדירה לה' ע"י עבודת האדם דוקא⁴⁹, צריכה גם העבודה (שעל ידה נעשית ה„דירה”) להיות בבחי' ביטול לגמרי [ועד לביטול שהוא „מעין” הביטול ד„אין עוד”, וכביטול עבד פשוט⁵⁰ הבא (לא מצד הרגש העבד בהפלאת האדון וכיו"ב, אלא) מצד האדון עצמו⁵¹].

וע"ד דברי רבינו הזקן בתניא⁴², שירידת הנשמה למטה אינה לצורך הנשמה, אלא כדי לברר ולזכך את הגוף והנפש החיונית ואת חלקו בעולם – „לקשרם ולייחדם באוא"ס ב"ה”, שע"ז נשלמת הכוונה ד„נתאוה⁴³ הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים”.

אין זאת אלא שכיון שהנשמה היא הממלאת את הכוונה הנ"ל, מגיע לה על כך „שכר טוב לאין קץ”, ועל כן⁴⁴ יש גם לה „עלי" גדולה ונפלאה לאין קץ”⁴⁵.

וצריך להבין: איך עולים הדברים הנ"ל בקנה אחד עם המבואר בכמה מקומות⁴⁶, שירידת הנשמה למטה היא בשביל העלי, דלכאורה הכוונה בזה היא, שעליית הנשמה היא הטעם והתכלית של ירידתה, ולא ענין צדדי בלבד?

249 ועפ"ז יש לומר, שהמבואר בכמה מקומות אשר ירדת הנשמה למטה היא „בשביל העלי”⁵², שייך למ"ש

(42) פל"ז (מת, ב). וזה בא בהמשך להמבואר שם פל"ו שתכלית הבריאה הוא שיהי' לו (ית') דירה בתחתונים.

(43) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

(44) ויש לומר, שעלי' זו דהנשמה מצד זה שמשלמת הכוונה ד„דירה בתחתונים” שבעצמותו ית' – מכיון שעצמותו ית' אין שייך לתארו גם בענין הבל"ג (ראה המשך תרס"ו ס"ע קסז. ובכ"מ), לכן גם השכר והעלי שמצד השלמת כוונה זו הוא נעלה יותר מהעלי דהנשמה שמצד גילוי אחדותו ית' הבלתי מוגבל דלעיל ס"ח.

ואפ"ל, שענינה של עלי' זו (שמצד הכוונה) בעבודת האדם הוא שיורגש בו ענין זה שכל מציאותו היא רק לכבודו ית', לשמש את קונו.

(45) לקו"ת שם כט, א.

(46) ראה בהמציין בהערה 22. ולהעיר שגם בלקו"ת שם איתא „הירידה . . היא בשביל עלי' כו" (אלא שמסיים שם „שעכ"ז לא זה לבד הוא תכלית המכוון כו"”).

(47) ראה המשך תרס"ו ע' ג' (ושם ע' ח').
 ד"ה מצותה משתקע תרע"ח – ע"פ תניא פל"ו.
 (48) ראה בארוכה ד"ה ולקחתם לכם תרס"א. וראה גם המשך תרס"ו ע' תלח.
 (49) ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 73 ואילך.
 ח"י"ד ע' 123.

(50) ראה המשך תרס"ו שם: דענין העבודה בפועל דבחי' אין עוד הו"ע קבעומ"ש בחי' עבודת עבד.
 (51) שזהו העילוי שב„עבד פשוט” על „עבד נאמן” (המשך תרס"ו ע' שכו ואילך).

(52) בפשטות אפ"ל, שהטעם „בשביל העלי” הוא בבחינת הגילויים* [וע"ד ב' הטעמים בסיבת

(* וי"ל דאין סתירה לזה מנ"ש בלקו"ת בלק

יא. ע"פ כל הנ"ל יובנו ד' הענינים שבהמשך הכתובים ד, וידר יעקב נדר" –

הן שני עניני התנאי: (א) „יהי אלקים עמדי ושמרני גו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש“, (ב) „ושבתי בשלום אל בית אבי“ [אשר חלוקתם לב' פסוקים מורה שהם ב' סוגים שונים, כנ"ל], והן שני עניני הנדר" (לפירוש הרמב"ן): (א) „והי' ה' לי לאלקים“, (ב) „והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים“ [שגם הם נחלקים לב' פסוקים]:

תכלית המכוון הוא ענין הנדר (כאמור לעיל סעיף א'), והתנאי הוא רק האמצעי כדי לקיים הנדר. וע"פ הנ"ל, אשר תוכן התכלית דירידת הנשמה הוא בכ' פרטים [א) בשביל עליית הנשמה, (ב) כדי לפעול „דירה בתחתונים“] ועד"ו ישנם ב' ענינים בעבודה המביאה לכך [העבודה דתורה ומצוות, והעבודה ד, כל מעשיך לשם שמים] – נמצא לכאורה, שב' עניני התנאי הם ב' סוגי העבודה הנ"ל:

250 ענין „יהי' אלקים עמדי ושמרני גו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש“ הוא הנתינת כח מלמעלה ל, „סור מרע“, להשמר מעבירות (ושמרני גו' 55), ול„עשה טוב“, לימוד התורה וקיום

תיעשה ע"י עבודת האדם) הו"ע בהכוונה ד, דירה בתחתונים" גופא (ולא רק הכנה אלי') – עד"ו הוא גם ענין הביטול שבהעבודה.

(55) ראה גם כלי יקר פרשתנו כח, כ שבקשת יעקב „ושמרני גו'“ היא „על שמירת הנפש מן החטא“.

בתנאי שירידת הנשמה למטה היא כדי להשלים את הכוונה ד, דירה בתחתונים; כי עליית הנשמה היא בזה שמגעת עד בחי' ביטול [שעבודתה אינה מצד „מציאותה“ הפרטית, אלא מצד אחדותו של הקב"ה⁵³ (כנ"ל ס"ח)] – ולצורך הכוונה ד, דירה בתחתונים – נחוץ שעבודת הנשמה העושה את ה„דירה“ תהי' בבחי' ביטול⁵⁴.

הבריאה, בגין דישתמודעון לי" (זח"ב מב, ב) ו, יתגלו שלימות כוחותיו כו" (ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות הקדמה ג') – ראה המשך תרס"ו ע' ד' ואילך. שם ע' תמו].

אבל יש לומר, שהטעם „בשביל העלי" ** שייך גם להכוונה האמיתית ד, דירה בתחתונים" שבעצמותו ית', כדלקמן בפנים.

(53) שביטול זה הוא דוגמת הביטול דעבד פשוט, העבודה בפועל ד, „אין עוד“. אבל למטה ממנו – ראה לעיל הערה 44.

(54) ומ"ש בכ"מ שכוונת ירידת הנשמה היא בשביל העלי" – אף שענין זה מה שעבודתה היא בבחי' ביטול (שזהו עלייתה) היא (לכאורה) רק הכנה להשלמת הכוונה – יש לומר:

מכיון דזה מה שכח העבודה לעשות דירה לו ית' הוא ע"י" שהיא בבחי' ביטול, הרי נמצא, שבאם העבודה היתה שלא בביטול – היתה ה„דירה“ נעשית מצד הקב"ה ולא מצד (ובכח) עבודת האדם. ולכן: כמו שהעבודה (שהדירה

(עג, א) „התירוק האמיתי הוא . . . היתרון שלהם בירידתן בגוף שנעשים בחינת בעלי תשובה“ – כי הענין ד, נתאור כו' דירה בתחתונים" אינו בגדר „תירוק“, מכיון שהענין ד, „נתאור“ הוא למעלה מטו"ד „אויף אן תאוור איז קיין קשיא“ (המשך תרס"ו ס"ע ד' ואילך); וה„תירוק“ (הטעם) על הירידה הוא – מה שנעשה „יתרון“ ע"י הירידה, ובנוגע לזה אומר בלקו"ת שם „יש על זה כמה תירוצים אך התירוק האמיתי הוא . . . שנעשים בחי' בעלי תשובה“.

(**) ועד"ו הוא גם בנוגע להטעמים דסיבת הבריאה שבזר ונ"ח – ראה לקו"ש ח"ו ע' 21 הערה 69.

גו' יהי' בית אלקים" – „דירה לו ית' בתחתונים”.

[ומאחר שעיקר עליית הנשמה היא „כנ"ל סעיף ח') בזה ש„יוצאת” מ„מציאותה” הפרטית, ועבודתה את ה' היא (לא מצד „טבעה”, אלא) מצד הקב"ה הנמצא בכל מקום וגם בעניני העולם (שאים אלקות) –

לפיכך סדר הכתוב הוא, ש„והי' ה' לי לאלקים” מצורף אל „והאבן הזאת גו' יהי' בית אלקים” כהמשך אחד, ובלשון הרמב"ן: אעבוד ה' המיוחד . . . במקום האבן הזאת שתהי' לי לבית אלקים – היינו שבעבודת האדם יהי' ניכר ומורגש שהיא (לא מצד טבעו, אלא) בדוגמת „האבן הזאת שתהי' לי לבית אלקים”, דזה ש„האבן הזאת” תהי' „בית אלקים” הרי זה רק מצד היות אחדותו של הקב"ה בלי גבול].

אמנם, אעפ"כ התיבות ד„והי' ה' לי לאלקים” הם בפסוק אחד עם „ושבתי בשלום גו'”, ולא עם „והאבן הזאת גו'” – כי תכלית המכוון בירידת הנשמה למטה אינה עליית הנשמה, אלא מילוי הכוונה דדירה בתחתונים (כנ"ל סעיף ט'), ולפיכך, ענין „והי' ה' לי לאלקים” (אף שהוא תוצאה מן העבודה) שייך (בפרט אחד, היינו בזה שעדיין אין זו התכלית לאמיתתה) אל ה„תנאי” (העבודה) ד„ושבתי בשלום”, יותר מאשר אל תכלית המכוון ד„והאבן הזאת גו' יהי' בית אלקים” (דירה בתחתונים).

251 יב. ויש לומר: גם לפי פירוש רש"י – אשר „והי' ה' לי לאלקים” (אינו הנדר, אלא) הוא התנאי – הנה „והי' ה' לי לאלקים” הוא פרט (לא בעבודת

המצוות „לחם” ו„בגד”⁵⁶); ואילו ענין „ושבתי בשלום גו'” הוא העבודה בעניני הרשות [שהיא בדוגמת ענין התשובה („ושבתי”)⁵⁷], דאע"פ שהתעסקות האדם בעניני הרשות באה מזה שהנפש הבהמית רוצה בהם, מקום⁵⁸, גם ענינים אלו אינם מורידים אותו אל הרע („שלם מן החטא שלא אלמוד מדרכי לבן”⁵⁹) כי אינו עוסק בהם כדי למלא תאוותו, אלא „לשם שמים”.

וב' סוגי עבודה אלו מביאים לב' הענינים שב„נדר” – הכוונה והתכלית דירידת הנשמה למטה: תחילה „והי' ה' לי לאלקים” – עליית (האדם –) הנשמה; ואחר כך „והאבן הזאת

56) ראה תניא ספ"ה (ובכ"מ) שהמצות הן לבושים והתורה היא (גם) מזון. תנא דבי אלי רבה פכ"ז.

57) ראה גם תו"ח פרשתנו (כו, א"ב) ש„לחם ובגד” הו"ע תומ"צ, „ושבתי בשלום” הו"ע התשובה.

58) ויש לומר, שלכן נאמר „ושבתי” ולא „והשבתי” (ראה לעיל בפנים ס"ג ובהערות שם) – כי מצד הירידה וההתלבשות בעניני העולם כו', הנתנית כח שמלמעלה היא בהעלם, וכאילו שההשבה היא מעצמו (וראה לקו"ש ח"ט ע' 64 הערה 26).

ועפ"ז יובן החידוש שב„ושבתי בשלום” על „והשבתי” – גם להפירוש (ראה לעיל הערה 55) ש„והשבתי” קאי על שמירה מן החטא – כי ענין „והשבתי” מן החטא הוא באופן ד„תשש יצרו” (ראה לעיל בפנים ס"ו), שאז נרגש בו ששומרים אותו מלמעלה; והחידוש ב„ושבתי” הוא שגם כשעוסק בעניני הרשות מצד רצון נפשו הבהמית („לבן”) ואינו מרגיש את הנתנית כח שמלמעלה, מ"מ „ושבתי בשלום” – שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן”.

59) רש"י פרשתנו כה, כא.

„גילויים“⁶¹ – ומצד ענין הגילויים גם עליית הנשמה היא תכלית בפני עצמה⁶²;

משא”כ פירוש רש”י הוא פשוטו של מקרא, שענינו בעבודת האדם הוא העבודה דעבד פשוט שאינו מבקש תועלת לעצמו⁶³, וחפץ רק במילוי רצון האדון.

(ממאמר ד”ה ושבתי בשלום
תשל”ח, ומשיחות חזרף תשכ”ד)

(61) ראה תניא (פ”מ בהגה”ה. אגה”ק סכ”ו. תו”א יז, רע”א) מכתבי האריז”ל דקבלה היא באצילות.

(62) והגם ששלימות העלי’ דנשמה הוא שהיא בבחי’ ביטול בתכלית ועד שכל מציאותו הוא רק לשמש את קונו (ראה לעיל הערה 44) – מ”מ הוא מרגיש עילוי בזה גופא שהוא בטל כו’. וכדוגמת ה”עבד נאמן” שעבודתו היא „מצד הרגש העילוי וההפלאה שבאוא”ס” (המשך תרס”ו ע’ שכג), אשר עם היותו עבד „רק בשביל להשלים רצונו ית’ . . ואין כוונתו לעצמו כלל” (המשך שם), מ”מ הוא חפץ שהשלמת רצון האדון תהי’ על ידו (המשך הנ”ל ריש ע’ שכא).

(63) גם לא העילוי דביטול (ראה הערה הקודמת).

הנשמה בירידתה למטה, אלא) בעלי’ הבאה כתוצאה מן העבודה, כפי שהוא אליבא דפירוש הרמב”ן

[כי ענין „שיחול שמו עלי (לא רק) מתחילה (אלא אף) ועד סוף (ויתירה מזו –) שלא ימצא פסול בזרעי”⁵⁹, יכול להתקיים רק ע”י התקשרותו לקב”ה ללא שום הגבלות];

ומה שלפי פירוש רש”י נכלל ענין זה („והי’ ה’ לי גו”) ב”תנאי” ולא בנדר (כדעת הרמב”ן) – הרי זה לפי שעליית הנשמה היא רק ההכנה אל (תכלית) המכוון – „והאבן הזאת גו’ יהי’ בית אלקים”, דירה בתחתונים.

יג. ויש לומר, שהטעם על זה שלפירוש רש”י ענין „והי’ ה’ לי לאלקים” הוא פרט ב”תנאי” ולפירוש הרמב”ן הוא פרט ב”נדר” הוא:

בפירוש הרמב”ן ישנם בנוסף ל”פשטים” גם „דברים נעימים . . ליודעים חן”⁶⁰, הקשורים לבחי’

(60) לשון הרמב”ן בה”פתיחה” לפירושו עה”ת בסופה.

